

Meiereikorstnest sai Mulgi Majakas

Kristi Ilves
Toimendei

Mustla pääl tähistedi Eesti Vabariigi saandet sünnipäevä joba 22. veebruaril ja õige uhkelt. Nimelt tetti sääl valla Mulgimaa kige kõrgemb liputorn Mulgi Majakas. Sinimustvalge lipu tõmmas masti pääminister Jüri Ratas esi.

Mulgi Majakas om endise Mustla piimatüüstuse korsten, mes säeti ümmer liputornis. Pääle ligi saa-aastese korstne ei ole endisest uhkest juustu- ja võivabrikust enämb midägi järgi jäänu. 22 miitre kõrgune korsten, mille otsan om viil 6 miitre pikune lipuvarras jääp alla pallald kolmele Eesti liputornile. Kige kõrgemb Eesti lipp lehvip Pika Hermannin otsan (45 m), selle jären tuleve Tartu viitorn (44 m), Suure Munamäe torn (29 m) ja Mulgi Majakas (28 m). Liputorn paistap iluste Mustla pääti ek Posti uulitse pääle kah ärä. Pimel aal om torn värvilise valgusege sinimustvalges tettu.

Meiereikorstend es tetä lipumastis juhuliguld. Nimelt viisive 1988. aastel 24. veebruaril ulljulge noore mihe sinimustvalge lipu

sellesama korstne otsa. Mulgi Majakas om Villändi valla juubelikingitus Eestile. Ettevõtmise iistvedäi oli aaluu-uviline Villändi vallavanemb, endine Tarvastu vallavanemb Alar Karu. „Sii om mede kandi rahva kingitus präegustele ja tulevetele põlvile. Mulgi Majakas om märk, mes kinnitep eesti inimese visadust, tahtmist jääsi esindes ja priis,“ üteli Karu tähtpäevakõnen.

Kui siikõrd olli lipu ülestõmbamist tullu vaateme pallu inimesi lähembelt ja kaugembelt, lauleti Eesti ümni, tunti rõõmu ja uhkust Eesti üle, sis 30 aastet tagasi olli lipu ülesviimine kogundi töistsugune ettevõtmine. Sedä päevä mäletp äste Mustla kooliõpeteje Sirje Kasendi, kes olli joba sel aal kuulmeister Mustla keskkoolin. Koolimaja om ju säälsaman piimavabriku lähiksen.

„Ma mäletp äste sedä 1988. aastel 24. veebruaril ommukut. Miu sihen ollive katesugutse tunde, kui ma näi juustuvabriku korstne küllen sinimustvalget lipu. Esmalt olli üllätus ja eitumine, sõs tullu kurbus, et siande lipp ei lehvi, pallald ripnep tahmatse korstne küllen. Miu arust olli midägi peris võleste – sii olli nagu pühäduse teotamine. Möistus üteli küll, et ulljulge om akkame saanu esieräligu tükige,“ kõnel Kasendi.

22. veebruaril viis pääminister Jüri Ratas Eesti lipu Mulgi Majaka otsa. Sedä aaluulist silmäpilku olli külmäl talvepäeväl tunnisteme tullu ulka rahvast. Pilt: Joonas Talvik

Õpeteje keelitive sii päev koolilatsi, et nii ei lääs vahetunne aal juustuvabriku korstne manu KGB meeste tegemisi vahtma. Kasendil endel es ole küll määnestki tahtmist lasta julgeolekutegelastel omale priiküüti pakku.

Kui pääminister nüid sinimustvalge lipu Mulgi Majaka otsa viis, sis tund Kasendi, et just sedä-

si ta olligi sedä kolmkümmend aastet tagasi ette kujutenu ja temä süä jäi nüid rahule. „Mulle miildis, et lipu õnnist sissi just õpeteje Eenok Haamer. Ta tulet miilde oma esä Harri Haameri matussepäevä, ku kirikuõpetejeje võimas laul kõlas Mustla pääuulitse pääl matusserongikäigun. Midägi nii ilusat ja suursugust es ole ma

enne kuulu. Harri Haameri pärge ja lillege ehitu avva pääl Tarvastu surnuaian näi ma edimest kõrda sinimustvalget lippu ja sii olli kolmveeränd aastet enne suure sinimustvalge lipu viimist juustuvabriku korstne otsa.“

Lehvkü sinimustvalge Mulgi Majaka otsan nüid uhkelt ja kavva!

Tõrva linnasüä om uhkemb ku enne

Tõrva linnasüä olli inimeste ja autude jaos sügüsest saadik kinni ja sääl käis kõva tüü. Rahval olli suur uvi nätä, mes latsi pääl kik sii aig tettu om. Vabariigi aastepäeväl, 24. veebruaril tetti lats uvveste valla.

Prildane Tõrva vallavanemb ja endine linnapää Maido Ruusmann kõnel, et lats ei ole viil peris valmis ja mitu tüüd, näituses taime istutamine, piave uutma lämmembet ilma, a bussijaam om valla, liiklus käip ja inimese saave jälle linnasüämese.

„Ku akassime kesklatsi ümmerhitemist laanma, sis olli kohe selge, et linnasüä ei pia oleme pallald autulats ja bussijaam. Sii piav oleme kah tore, põnev ja ilus kotus, kus nõndasama ütinde või pundige kõndi ja pilti tetä. Kesklats om sii, mes piav

Kesklatsi pääl om nüid ilus uus bussijaam, suur kell ja ruumi nii inimeste ku autude jaos. Pilt: Ülav Neumann

inimestel Tõrvast miilde jäämä,“ kõnel Ruusmann.

Et inimesi ligi meelite, selle jaos om linna manu tettu mitu põnevet ja vaatemist väärt kotust. Veskijärve veeren om valmis saanu üle katessa miitre kõrge

tõrvaahju muudu ehitus, mille siist vaadeten näep imeilust pilti Veskijärvest. „Sii om meil jusku kohustuslik lõpsukotus, kus egä Tõrva külälaline piav päeväpilti tegeme,“ arvas vallavanemb. Pimel aal om linkertelistest

Veskijärve veeren oodap tõrvaahi pilditegijit ja mudu aaviitjit. Pilt: Ülav Neumann

ahi siist valge. Kesklatsi pääl viip ahju manu lai tiirada. Ahju suust kuni viipiirini ja raasike vii pääle kah om tettu mustast kivist repp-penk, mes paist vällä, jusku jooses ahjusuust sula tõru vällä. Sääl saap sis istu, päeväte

või Veskijärve saare pääl antavit konsserte vaadete.

Nüid ei ole muud, ku uuta, miande sii kik viil suvel vällä paist, ku puu om rohilese ja lilli äitsneve.

Tõrvan käis
Kristi Ilves

Mulkel om, mida näidate

Sedä täap egä laitski, et ilu ei ole kige tähtsamb, rohkemb om väärt sii, mes koore all. Säälsaman ei saa kennigi nüidsele aal salate, et pallu otsussit tetäs just selle järgi, mes välläpoole paist. Ku kuub om katik ja kõrtsunu, ei akka kennigi uurma, kes sääl sihen om.

Kristi Ilves
Toimendei

Me kik tahame vaadete ilusit ja esierälikke kotussit, tetä sääl pilte ja viia sinna oma sõpru. Oleme mulgi ja tahame, et kik tääs ja näes, ku ilusa, uhke, targa ja rikka me oleme. Ja egäs me ennest pallald töiste peräst ei ehi, kige enne iki esiende peräst.

Ää om näta, et egä aastegede lääp Mulgimaa järest ilusambes, kirivesembes, mulgimustrelisembes. Üits Eesti ilusambit liputorne om Mulgi Majakas Mustla pääl. Pääle selle, et ta om Mulgimaa kige kõrgemb, om ta kah pimel aal värvilise valgusege sinimustvalges tettu. Sellest ei saa müüdä vaadete.

Tõrva mulgimustreline keskplats om kohe-kohe peris valmis. Sääl om ilus uus bussijaamaoone, vaatamist väärt tõrvaahi, vana araline puu ja ulka tillembit asju, mes linnasüämele uvve ja pallu rõõmsambe näo annave. Paari aaste peräst ei mälete enämb kennigi, et Tõrva kige käitavembe kotusse pääl olli üits suur porine lats, kus es ole inimesel midägi tetä.

Egän Mulgimaa vallan om mitu mulgi puukuju, egäüits iki esitmuudu, oma kandi tegu ja nägu. Kige uvvemb neist, torupillime mulgi miis, seisäp Pikasillan ja teretep Mulgimaale tulejit.

Mede kiriku ja lossivareme om pimel aal valges tettu, bussiuutmise majakse saave järest pääle mulgi mustre, vaatamist väärt kivi ja muu märgi otsites vällä ja tetäs ümmertrinki kõrda. Talude ja äride sääjave üles ilusa sildi. Esiki Abja Mulgi kõrtsi soolatoosi om iluste mulgimustrelise. Suul sääl sihen om iki sama soolane, a tuju teeve siandse tillikse asja küll ääs. Siaste kotuste pääl om ää käia ja sinna tahas iki tagasi minna, sest om näta, et inimese om asja läbi mõtelnu, nännu raasike rohkemb vaeva, tennu jupikse mailma omaende ja töiste jaos ilusambes.

Tänu kigile neile suurdele ja tillembile asjule ja märkele om järest rohkemb põhjust Mulgimaale tulla ja kotussit, mida vaadete, kus pilti tetä.

Edimene suuremb põhjus tulla ennest näitame, mulke ja Mulgimaad vaateme om joba 26. mail Abjan Mulgi pidu pääl!

Perimuskultuuri jaos anti raha

Mulgi om joba aastit arjunu, et ääde mõtete elluviimise man om abis kultuuriprogramm, kust saap oma projekte jaos raha küside. Sii aaste om muutunu programmi nimi ja raha om kah tubliste rohkemb jagade ku enne. Ku seni and Mulgimaa kultuuriprogramm toetus ümäriuguld 50 000 euro jagu,

sis „Mulgimaa perimuskultuuri programm 2018-2021“ jagas sii aaste vällä 90 173 eurut.

Raha saive siikõrd 47 projekti, ilma jäi pallald üits. „Olli uusi rahaküsihit, olli uusi äid mõttit. Näituses miildis komisjonile väige lavvamängu „Sõör ümmer Mulgimaa“ mõte, sest sii tetäs laste jaos ja

mängu abige saap ütekõrrage õppi tundma Mulgimaad ja mulgi kiilt. Rahaküsimise papre om enämbiste kõrraliguld tettu, projekti om asjaligu ja äste põhjendit. Sii tiip rõõmu,“ ütäl Rahvakultuuri Kes-kuse toetusprogramme osakonna päälük Margit Salmar.

Kristi Ilves

Toetuse saaja	Projekti nimi	Summa
Mulgi Vallavalitsus	Karksi valla kultuurikeskuse projekt – augustiüü Augustige. IV Libaundi joosuvõistelus	600 €
Mulgi Vallavalitsus	Karksi valla kultuurikeskuse projekt – Mokalaada perimuste võtmine DVD pääle	200 €
Mulgi Vallavalitsus	Karksi valla kultuurikeskuse projekt – VI Mulgi mälumäng	1880 €
Mulgi Vallavalitsus	Karksi valla kultuurikeskuse projekt – tansurühmä Samm Sassis poistele amme ja kaabu	1300 €
Mulgi Vallavalitsus	Karksi valla kultuurikeskuse projekt – Väikse Virre	250 €
Mulgi Vallavalitsus	Karksi valla kultuurikeskuse projekt – naiskooi Maimu lauljide amme	470 €
Mulgi Vallavalitsus	Karksi valla kultuurikeskuse projekt – Näitus „Vana mulgi muster nüidsele aal“	300 €
Mulgi Kultuuri Instituut MTÜ	Mulgimaa kohaperimuse digitiirmine 2018, jakuprojekt	4200 €
Mulgi Kultuuri Instituut MTÜ	Mulgikiilside õppematerjale uvvendemine. Noorembe astme tüüvihke parandet ja tävndet rükk	700 €
Mulgi Kultuuri Instituut MTÜ	Õpeteme mulgi kiilt	5316 €
Mulgi Kultuuri Instituut MTÜ	Suur mulgi sõnaraamat 2018, jakuprojekt	5858 €
Mulgi Kultuuri Instituut MTÜ	Hendrik Adamsoni nimeline XIII murdeluulevõistelus	2000 €
Mulgi Kultuuri Instituut MTÜ	Lavvamäng „Sõör ümmer Mulgimaa“	720 €
Mulgi Kultuuri Instituut MTÜ	Mulgi uudise ERRin	1000 €
Lõuna-Mulgimaa Puuetega Inimeste Ühing	Alliste naise rahvarõõva (põlle, üükse, põlvikide ja pääräti) tegemise kursus Abja päevakeskuses	380 €
MTÜ Eesti Pärimusmuusika Keskus	Perimusmuusika noodikogu 3. vihu „Mulgimaa pilliluu“ välläandmine	1275 €
Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuringute keskus	Mulgi keele ja kultuurige seot tegemise Tartu Ülikoolin	3110 €
Viljandimaa Lõõtsaklubi	Rasmus Kadaja lõõtsamuusika CD-laadi välläandmine ja rahva ette tuumine	2806 €
MTÜ Lilli Looduskeskus	Maaelu ja mulgi kultuuri teemalise lastelaagre	8695 €
Mulkide Selts MTÜ	Mulke Almanaki nr 28 välläandmine	1500 €
OÜ Tauli Torupillitalu	Anu Tauli CD-laadi ülesvõtmine ja välläandmine	2240 €
MTÜ Musica Sacra	Mulgimaa rahvalaule ja orelimuusika ülesvõtmine Mulgimaa kirikiden ja CD välläandmine	400 €
Kultuurileht SA	Täheke mulgi keelen 2018	2340 €
SA Viljandimaa Arenduskeskus	Mulgimaa Peremäng tuup pere Mulgimaale	1118 €
Tarvatu Muuseumi Sõprade Selts	Raamat „Ämägüua luu. Tarvatu“ kujundemine ja rükmine	2913 €
Mulgi Vallavalitsus	AKG 6.-9. kl tantsijde rahvarõõva	4371 €
Mittetulundusühing Tarvatu Kool	Miu Eesti akkap Mulgimaalt	1135 €
Paistu Kultuuriselts	Mulgi rahvarõõvaste uvvendemine	720 €
Mulkide Selts MTÜ	Mulgi pargi istutemine EV 100 sünnipäeväs ja kate näituse kõrraldemine Mulgi pidul	1432 €
Mulkide Selts MTÜ	Mulke Seltsi kodulehe uvvendemine	2998 €
Sillad MTÜ	Villändi III ütansupidu	602 €
Õpetatud Eesti Selts	Elme keskaise kabeli varemide uurmine	4756 €
Mittetulundusühing Mulgi Ukuvakk	Suvitse ja sügüsetse mulgi söögi ja käsitüü õpikambre	835 €
MTÜ Karksi-Nuia Aianduse ja Mesinduse Selts	Murri talu – Mulgimaa talukultuuri kandai	730 €
Eluselu OÜ	Marie Sapase raamatu „Taimesöögi ja nende tegemine“ kõrdusrükk	1200 €
Eluselu OÜ	Kogumigu „Mulgi muheluse“ kokkusäädmine ja välläandmine	1800 €
Eluselu OÜ	Raamatusarja „Mulgimaa kihelkonna vanemben aakirjandusen“ kokkusäädmine ja toimetemine	900 €
Mulgi Vallavalitsus	Halliste Põhikooli projekt – Mulgi valla noorde keele- ja kultuurilaager 2018	2295 €
Karksi Hariduselts MTÜ	Perimuslugusit Asta Jaaksoolt	690 €
MTÜ Kasvukeska	Oja Kooli koduluu ja mulgi keele õppepäevä Mulgimaal	269 €
Tarvatu Muuseumi Sõprade Selts	Tarvatu pikk-kurve tegemise kursus	2120 €
Mulkide Selts Tallinnas MTÜ	Mulgimaa kultuuriperänduse uurmine ja edesiviimine	500 €
Mulgi Kultuuri Instituut MTÜ	V Mulgi pidu	5000 €
Mulgi Kultuuri Instituut MTÜ	Aaleht Üitsainus Mulgimaa 2018	4000 €
MTÜ Kasvukeska	Koduluu ja mulgi keele ainekava kokkusäädmine Oja Kooli 1.- 4. lassi abige	847 €
Mulgi Kultuuri Instituut MTÜ	Mulgimaa vaimuperänduse kande 2018	950 €
MTÜ Loomise Maailm	2013. aaste sissikannete „Mulgi pudru tegemine ja süümine Mulgimaal“ ja „Toomessest korvi tegemine Mulgimaal“ uvvendemine	452 €

Pikasillan seisäp puust torupillimulk

Pilt: Alar Karu

Kui Pikasillast üle Väikse Emajõe Mulgimaale sõita, näep tii veeren puust Mulgi rõõvin miist, kes puhk torupilli.

Endine Põdrala vallavanemb, nüidne Tõrva valla abivallavanemb Aivar Uibu ütäl, et mõte Pikasilda mulgi kuju tetä olli joba ammu. „Sii mõte tekkusi meil Põdrala vallan joba aastide iist. Elmen om ju mulgi naise kuju ja mõtlime, et Pikasilda Mulgimaa piiri pääle passis kah äste üits puust mulk. A meil tuli selle tegemise man ulka takistus ette.“ Viimäte saadi raha Mulgimaa Arenduskoa kaudu LEADER-meetmest ja kuju saigi tii viirde püsti. Kuju tei valmis täädä-tuntu puutüümiis Martti Kalamees, kes om ennegi puust mulke tennu.

Kui kujust kähku müüdä sõita, võip peris tõemeeli arvate, et sääl seisäp kuulus Riidaje torupillimiis Ants Taul esi. „Vaadessime Torupillitalun ütte pilti, kus Ants puhk pilli, ja säält sii mõte tulligi. Küsseme pildi ütten ja andsime sellesama pildi kuju tegijele kah,“ kõnel Uibu ja ütäl, et Riidaje ja Pikasilla kanti ek endist Põdrala valda tundaski päämiselt just Tauli-pere ja ansamble Torupill järgi. Torupillimiis Ants Taul esi ütäl, et temä es tää kuju tegemisest midägi. „Tulep vällä, et mu naine olli jah neile selle pildi andan, mia sai asjast sis täädä, ku kuju püsti olli. A mulle miildip, sii om vägevi asi.“

Kristi Ilves

Üits mulk

Ene Saart tääve pallude ku väige lugupeetu Paistu ja Villändi vallavanembet. Prilla tiip akkaje naine Villändi vallan abivallavanembe tüüd. Mineve aaste lõpust om tal kah üits peris uus ammat – ta om Mulke Seltsi uus vanemb.

Miaste mõtetege Sa võtit vastu pakmise akate Mulke Seltsi vanembes?

Kigepäält ütél mulle mede Villändi kogukonna vanemb Weidebaumi Leili, et tulep valimise aig ja kas ma oles valmis öla ala paneme. Ma mõtli, et sii mulgi värk om ollu iki mu süämeasi ja mesperäst sis mitte vana auväärt seltsi man tüüd tetä, sedä enämb, et seltsi inimese om kik süämege üten tulemen.

Mes Sa olet edimeste kuudege seltsi man saanu joba ärä tetä?

Sissielämine võtap iki mõne kuu aiga. Oleme aanu Mulgi tammepargi istutuse asja, mida plaanime kigi kogukondege tetä viiende Mulgi pidu aigu. Akkame kah mede veebilehte noorembes ja parembes tegeme ja paneme tüüle Facebooki-lehe. Nüüdsel aal om tääduse andmine eluküsimus.

Ma ole kaenu tagast tõugate läbikäimist Toronto eestlastege. Kõne all om prilla mede Mulgi segakoori EV 100 sünnipäeväge seot konsserdireis ja ütine juubeli pidamine eesti kogukonnage.

Mitu kogukonda Mulke Seltsil om ja kui pallu om liikmit?

Mulke Selts asutedi Talnan 5. mail 1934. Selts võtt oma liikmes Alliste, Elme, Karksi, Paistu ja Tarvastu kihelkonde mulgi juurdege eesti suust inimesi, kelle esiesä om 1860. aastest ollu nende kihelkonde mõne valla nimekirjan.

Mulke Selts panti 6. augustil 1940 Nõukogude võimu tuleku peräst kinni. Uvveste tetti selts valla 1990. aaste 4. märtsil Villändin. Prilla seop Mulke Selts oma kogukondege terve Eesti mulke. Meil om kogukonna Villändin, Tartun, Pärnun ja Talnan, kokku om seltsil üle 200 liikme.

Enämbjagu Mulke Seltsi liikmit om joba elätenu ini-

mese. Kudas saas nuurd verd manu tuvva?

Sii om tõeste sedäviisi. Enämbjagu om 65–80 aastese. Nii inimese om tullu seltsi süäme kutsmise pääle ja kasunu üten seltsige. Tüüd tetäs priitahtlikun kõrran. Palgalisi Mulke Seltsin ei ole egä ei tule kah. Noorde manukutsumine om tähtis, et sii, mes om luudu, saas edesi minna. Mõtte sellen suunan joba liiguve – anname meist täädä kultuuripuntele, kus om nuurt rahvast.

Kudas saap Mulke Seltsi liikmes?

Liikmes saave astu seltsi vanembidekogu otsussege kik üle 16-aastese inimese, kes om nii esä-ku emäliini pidi põlitse Mulgimaa elänigu või nende järentuleje ja na om omas võtnu Mulgimaa kombe ja kultuuri. Tõisiti ütelden – seltsi piäs tuleme nii, kes pääle selle, et na om juuri pidi Mulgimaalt peri, tunneve, et nende süä om mulgi kultuuri ja kommete küllen ja tahave selle ääs ütenkuun midägi ärä tetä.

Sii keväde om seltsil plaan Mulgimaale uhke tammepark istute?

Jah, mede liige Eino-Jüri Laarmann om andnu selle ettevõtmise jaos Mulgimaal Leeli külän tüki oma maad. Laan om istute park enne selle aaste Mulgi pidu Eesti Vabariigi 100. sünnipäevä aus, et jättä sedäsi märk mulgi suurmeestest ja naistest, kes om ollu mede riigi ja Mulgimaa edesiviijade. Tänu neile oleme nii, kes me täembe siin vaban riigin olla saame.

Olet Villändi valla abivallavanemb. Kas selle tüü kõrvast jääp küländ aiga seltsi tegemiste jaos?

Üits miu tüü jagu abivallavanembe ammatin om kah kultuuritüü. Villändi vald om ju kah osalt Mulgimaal ja piäs mulgi kultuuri oidmise iist seismä. Nõnda et nii kaits tüüd om peris tiheste seot ja seltsi tüü ei käi valla tüüst kauge kaarege müüdä.

Selle aaste sihen tahas selgembe laani paika saia kuuntüü osan tõiste mulgi elu iistvedäjidege ja vällä nupute, kudas seltsi noorembes saia vanu kombit oiden. Kui tahat, et asja liigus, sis om tüüd iki

Mulke Seltsi vanemb Ene Saar: „Edesimineku võti om kuuntüü.“

Ene Saar võtt Mulke Seltsi vanembe ammati üle Kaupo Ilmeti käest, kes tei sedä tüüd väsimede seltsi uvveste asutemisest saadik.

Pilt: Kristi Ilves

parasjagu – läbikõnelemine, tegemiste ja kuuntüü laanmine ja kige selle jaos raha otsmine. Nagu me tääme, seisäp mede selts liikmide rahakoti ja rojektiahide pääl.

Mulgimaal om nüüd kolm omavalitsust: Tõrva vald, Mulgi vald ja Villändi vald. Tõise om tävveliguld Mulgimaal, a Villändi vallast om pallald Paistu ja Tarvastu jagu Mulgimaal. Kudas käip siandsen vallan mulgi endetäädmise oidmine ja mulgi vaimun sündmuste kõrraldemine?

Valla piiri ei tohis segäde, nii om ju pallald kaardi pääl. Inimeste pähän, Mulgimaa elu ja kultuuriluu oidmise man ei ole nii nõnda tähtsa.

Kas om plaanin kah Mulke Seltsi ja Mulgi Kultuuri Instituudi kuuntüüd kudagi parembes ja tihembes tetä?

Ma ole oma seltsi inimestege sellest joba kõnelnu Mulgi pargi plaane tegemise man ja sedä aruteme kah vanembidekogun. Miu arust piäs me käimä ütte jalga – sihi om ju sama.

Kui sügävege Siu oma mulgi juure ulateve?

Miu mõlembe sugupuu om läbi uuritu 1730. aastest saati. Egätahes säält maalt ole ma mulk mis mulk. Emä (Laansoo) puult ulateve miu juure Elme kihelkonda Nägutsi tallu (prægune Villändi, endine Tarvastu vald). Miu vanaesä Aleksander Laansoo olli üits väärt Kärstne kandi miis. Önes om sii ilus talu Veisjärve veere pääl jälle järentulejide kähen, kuigi vanaemä Sally-Anette Laansoo üten tädärdege Siberi tii läbi käis.

Esäpuulse (Kiilaspea) juure om Paistu kihelkonnast Jaasi talust, kus mede pere liikme om kah täämbe elu edesi viiman. Nõnda et oleme üte visa mulgi.

Kas Siu latse piave ennest kah mulkes ja om neist asjust uvitet?

Miul om neli last, kige vanemb 42 ja kige nooremb 25. Mulke tegemistege om ek kige rohkemb seotu tädär Madli, kes om üits Mulgi segakoori luumise akatejist. Mulgi segakuur ja just ellu kutsutu Mulgimaa noordeorkester om kindlaste üte tähtsa kultuuripundi, mes seove Mulgi inimesi ja kannave täädust meist välläpoole Mulgimaad kah.

Madli om kah Mulke Seltsi tegemistege seot. Ma looda, et saame järest rohkemb nuuri üten kutsu. Ehk om nende uvve mõtte väes ja abis. Siinkotal tules muduki mõtelde, kudas mede noore tules tagasi kodukanti.

Kudas Sa kujutet Mulke Seltsi ette näituses kümne aaste peräst, ku enämbjagu prægutsit akkajit iistvedäjit om nõnda vana, et enämb pallu kodust vällä ei saa?

Mia ole kindel, et Mulke Selts om kümne aaste peräst kah akkamen ja noorembes, kes austeve ja oiave vanu kombit, om ta üle võttan. Tulep vällä Mulke Almanaki 39. nummer. Seltsin om mulgi juurdege noorembit inimesi nii meilt ku mujalt ilmast kah. Ma looda, et sös kõrraldeme Mulgimaal üleilmalisi noorde mulke kokkutulekit, et oida täädmist Eestimaast ja Mulgimaast nii mede oma noorde ku noorde välismulke engen.

Tulevigu pääle mõtelden om üits kige tähtsambit asju Mulgimaa organisatsioonese suuremb kuuntüü. Selle võti tulep ütenkuun kätte leida.

Küsse
Kristi Ilves

Kitsevälja taluleib tulep „Sangaste“ rüäst

Ku ma ommuku Kitsevälja talu pagaritüükoaga manu jõvva, tulep ää levä lõhn joba usse pääl vastu. Usse vahelt vaatep pernaine Juta Lehemets ja kutsup mu sissi pilti tegeme, sest kuuma levä tuleve kohe ahjust vällä.

Pagarikoda om Mulgimaal Mönnasten tegutsev Kitsevälja mahetalu pidänu joba mitu aastet. Enne sedä olli arilik põllumajandus, nagu pernaine ütlep. „A miule ei miildi, et kik, mes kasvatet, müvväs nõndasama maha. Vaja om esi ümmer tüüte, oma tuurainest midägi esi tetä,“ sellätep Lehemets põhjust, mesperäst akati oma talu nurme pääl kasvatet villäst leibä küdsäteme. Talupidämisege om seot terve pere ja Juta Lehemetsa poja kasvateve esi oma ja rendimaade pääl villa, millest emä leibä tiip.

Levätegu akas pääle sis, ku koduleib äste moodun olli ja inimese sedä tubliste osta tahtsive. Nüid om suuremb vaimustus üle minnu ja pallude pelgäve gluteeni. Oma pagari-koan om Juta Lehemets pruuvnu tetä egätsugutsit sai, kuuke ja pränikit, a pidäme om jäänu iki ariligu levä manu. Nisujahu pääle ei vaate pagarirovva esi

Juta Lehemets küdsätet oma talu maade pääl kasunu villäst õiget rüästleibä.

Pilt: Kristi Ilves

kah ää meelege ja kodun saia ei süü. „Ma mälete, et vanaemä tei saia iki lauba õhtus, a me oleme akanu nisujahu egä päev ja maru pallu süümä. Või olla, et selleperäst omgi neid aigusi nüid sel aal nii pallu,“ arvap Lehemets. Temä oma levä sissi nisujahu, suhkurd egä pärmi ei pane. Sinna käip pallald Mulgimaal oma maade pääl mahet muudu kasvatet „Sangaste“ rüäst täisteräjahu, juuretis ja mõnel sordil rüälinnasse kah. Linnastege leib om tumemb ja vähä töise mekige. Rüäjahu esi om ele. Üten rüästleib om ahjun viil ümärigu tatre-porkne pät-

si, mes passive neile kah, kes gluteeni ei taha.

Äri saap äste edesi minna pallald sis, ku arvestedes sellege, mes kunde tahave ja mes tervisetädlase ütlev. Pernaine esi om köögivilläusku ja arvap, et edespidi võis pruuvi juurikide kuivatemist. Kangeste kitap Juta Lehemets Eesti kaalisorti „Kohalik sinine“, mes om kiudainerikas, ää maiguge, ilus kõllane ja kasvap meil äste. Kardule asemel soovitep ta sedä süvvä ja lubap, et Kitsevälja talu akkap kah sel suvel sedä kaalisorti kasvateme.

Kitsevälja ja töiste oma kandi talude kaupa saap osta Villändist talutoidu aidast. Pildi pääl om kaupmiis ja kitsikasvatei Anne-Mai Sutt ja leväküdsätei Juta Lehemets.

Lämme levä ja tatrepätsi saave paarikümne minutige pernaisel vorme siist vällä võetu ja üitsaaval kile sissi käänetü. Nüid läöp söit levälõhnalise autuge kähku Villändise talutoidu aita. Sinna viip Juta Lehemets nii oma küdsätet levä ku oma talu muna, mida kevädisel aal esieränis äste ostetes.

Talutoidu ait tei Villändi kaubamaja kõrvan Talna uulitse veeren oma usse valla aastet tagasi. Selle ettevõtmise taga om kohaligu talunigu, kes teive omale ühistu Talutoidu Ait. Asja mõte om olla tillembidele

taludele ja ettevõtetele toes, et oma kandi puhas süük jõvvas inimesteni, kes sellest lugu piave. Riulide pääl om liha- ja piimäkraami, tuurit juurikit, maiust, keedussit, mahlu, jahusit, siimnit, käsitüükaupa ja esiki Mulgi savikoa tassi-taldre saap säält ütten osta.

Mulgimaa villäst küdsätet leib om nüid linna leti pääle jõudan. Puut saap kah levälõhnatais ja kähkumbe kundede võive viil lämme pätsi kodu viia.

Kristi Ilves

Mulgi kapsta päeväl tetti ja süüdi kapstit

Si aastet om mulgi oma süüameasjas võttan Mulgi süükest kõnelemise ja nende süüke pakmise. Joba mineve sügüse olli edimene Mulgi pudru päev ja 2018. aastel om Mulgi Kultuuri Instituudi iistvedämisege neli mulgi söögi päevä.

Edimene neist, Mulgi kapsta päev olli joba 15. veebruaril. Üle Mulgimaa süüdi Mulgi kapstit ja õpetedi nende tegemist. Kundedele pakuti kapstit Abjan Mulgi Kõrtsin, Alliste süük-lan, Mustla kohvikun, Tõrva Mustan Kõrtsin ja Väikse Tõnissoni bistroon, Karksi-Nuia kohvikun Heim, Riidaje Mäe-Kojan ja Viljandi kohvikun. Õpikambre uutsive uvilisi Abja päevakeskuse, Karksi-Nuia noordekeskuse, Tuhalaane külämajan, Lilli külämajan, Kärstne mõi-

san, Tarvastu käsitüükoan ja Uue-Kariste rahvamajan. Mitme Mulgimaa kooli ja lasteaiaga pakmise kah sii päev Mulgi kapstit. Uvi asja vastu olli suur ja ettevõtmisest kirjutive esiki Maaleht, Sakala ja Delfi. Sakala tei sel teemal kogundi mitu lugu.

Arvate om, et sel päeväl tetti ja süüdi palluden koduden kah Mulgi kapstit.

Mulgi kapsta om vanaaigne süük, mida tundas ja süvväs üle Eesti täembese päeväni. Mulgi kapsta ek paksu kapsta om suurmide ja vägeve lihage autet apukapsta, mida süvväs ja tetäs päämiselt külmäl aal. Kapstit autedes mitu tunni kuni üleüü kas liidi pääl või ahjun. Vanast tetti pakse kapstit kõrrage suuremb jagu valmis, nii panti sis sahvrese kausse sissi või purkese seisma ja säält võeti, ku vaja olli.

Uvve-Karisten akas kapstategu riivmisege.

Pilt: Jaanika Toome

Mulgi kapstide tegemine ja süümine Mulgimaal om pantu kah Eesti vaimse kultuuriperänduse nimekirja.

Järgmine mulgi söögi päev – Mulgi korbi päev – tulep Mulgimaal joba 25. aprillil. Mulgi kama päev

om seot Mulgimaa pereinängu päeväge ja tulep 18. augustil. Mulgi pudru päev tulep sügüse 3. oktoobrel, ku uudsevili om salven ja kartul üleven.

Kristi Ilves

Jaanika Toome

M i u l olli õpetlik õhtsapoolik Uvve-Karisten. Sinna kogunive mulgi ja mittemulgi, et ütenukun pakse kapstit kiitä. Teime akatust kapsta riivmisege, selle jaos olli esieralik massin – laste arust kelgu või vihmaviirenni muudu. Peris rasse olli saia kapstidest valge pikä niidi. Sõs tullu suure nuiage tampi seni, ku lirtsma akas. Tambit kapsta panti vajotuse ala. Nüid olli meil aig lavva viirde istu ja mekki ahjun valmis saanu kapstit. Neid olli mitut sorti – suure lihakamakuge, apukambit ja kõrnetege. Aitüma Uvve-Kariste naistele!

Mulgimaa noordeorkester ürijäti suure mürtsuge

Karksi-Nuia muusikakooli direktur Margus Pöldsepp ja ansambel Metsatöll tõugasive mineve aaste lõpun käimä üte uhke ettevõtmise – Mulgimaa noordeorkestre, mes seop Mulgimaa nuuri pillimehi.

Mõte siande orkester kokku panna om Margus Pöldsepal ollu joba ulka aiga, a teos sai sii nüid, ku appi tullive kah Metsatõllu poisi. Orkestre siimnes saive Karksi-Nuia muusikakooli latse, a manu kutsuti kah kigi tõiste Mulgimaa muusikakuule nuuri, nende vanembit, tuttavit ja muid Mulgimaage seot pillimehi.

Et luudavele orkestrele rahvapille manu saia, kutsuti inimesi jõulukuul uuandja keskkonnan anneteme. Uugu anti tubliste, pilli saive ostetu ja 22. jaanuaril andsive Metsatõllu ansamble mihe uvve pilli Karksi-Nuia muusikakoolin noordeorkestrele ja selle iistvedäjele Margus Pöldseppale üle.

Küsimise pääle, mesperäst rasse muusika mihe Mulgi-

Mulgimaa noordeorkester ast 3. märtsil Karksi-Nuian üles ütten Metsatõllu ansamblege. Olli vägev pidu.

Pilt: Kai Kannistu

maa noordeorkestrele appi tullive, ütten Metsatõllu nõnamiis Öunapuu Lauri, et Metsatõll taht muuta kodumaa mede ümmer ilusambes ja na teeve kik, mes saave, et kigil oles oma kodun paremb ja ilusamb eläde. „Me toeteme selleperäst kah, et sinna,

kus seeme joba mullan om, massap väetist panna – saap suuremb saak. Mulgimaal om tegutsemen ää peremihe, kel selg sirge ja säde silmin. Siandsit massap küsimedegi avite,“ kõnel Öunapuu.

Ku annetet raha iist telliti meistride käest peris uvve

pilli, sis tarvitet pille anneti-ve orkestrele kah Mulgimaa inimese esi. Margus Pöldsepp olli uute pille ja rahva toetuse iist väige tänulik ja usk, et kigi pille jaos iki Mulgimaal mängjit kah jakkus.

Mulgimaa noordeorkestre edimene suuremb ülesastmine olli Karksi valla kultuurikeskuse püüne pääl 3. märtsil ütten Metsatõllu ansamblege, kes pidäs sääl oma 19. sünnipäevä. Kuna orkestren om ligi puulsada inimest üle Mulgimaa, sis ei ole kerge neid kokku arjuteme saia ja nõnda tettigi üttenkuun edimest pruuvi sama päev enne suurt konsseriti.

A konssert olli iki vägev. „Ku arveste, et pruuvi es ole üttenkuun enne tettu ja et elü olli orkestre jaos kindlaste arjumede kõva, läits kik iki väige äste. Orkestre pillimängjide näo ollive rõõmsa – sii om päämine. Ää miil olli, et nõnda pallu inimesi olli tullu meid kulleme. Loodame, et Metsatõll ei jää Mulgimaal võõras ja meid kutsutes siia viil,“ ütten Öunapuu.

Noordeorkesterd näep jälle 26. mail Abjan Mulgi pidu pääl ja sõs viil suvel Villändi volgi akatusen.

Kristi Ilves

Mulgi käisive messe pääl ennest näitämen

Kaja Allilender
MKI juhatei

Mulgi Kultuuri Instituudi iistvedämisege käisive mulgi ennest Riian ja Talnan reisimesse pääl näitämen.

Riian Kipsala rahvusvahelisen messikeskusen peeti 2.-4. veebruarini 2018 joba 25. kõrda reisimesse Balttour. Mulgimaa olli sääl Lõune-Eesti välläpankueinä pääl tõist kõrda.

Nädäli peräst, 9.–11. veebruarini olli Talnan Piritä messikeskusen 27. rahvusvaheline turismimesse Tourest 2018. Mulgimaa jao pääl paksive oma kaupa Mulgimaa Kogukonnaküük, Mulgi pruulikoda ja Mulgi rõpsu. Mulgi Kultuuri Instituudil sai messis valmis uus Mulgimaa suurembide ettevõtmiste kaalender.

Mulgimaa messe pääl käimist toet Mulgi Kultuuri Instituudi LEADER-rojekt „Mulgimaa tuntus!“

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Messi jaos ollive mulgi ennest uhkeste vällä ehtin ja pikk-kuvve selgä aanu. Pilt: erakogu

Kultuuriperänduse aaste mõttit

Kuulmeister Imbi-Sirje Torm.

Euruupa kultuuriperänduse aaste om meie jaos esierälik - Eesti Vabariigi saande sünnipäevä aaste.

Sel aastel om tähtsa just noore – et meil oles vaimuperänduse edesikandjit, kes saas aru, kui suur rikkus sii om. Vaimuperändus saap olla kah põnev, uvve mooduge, esierälik. Me saame sedä näidäte ja nuuri manu kutsu.

Selleperäst om mul ää miil tetä mede lehelugejele tuttavest ja tänäde ütten õiget vaimuperänduse

oidjat ja edesikandjat Imbi-Sirje Tormi. Ta om Eimtali kooli muuseumitua luuja, kodu-uurja ja koolilaste kodu-uurmise iistvedäi.

Ildaaigu tulli Imbi-Sirjel vällä raamat „Väike pildiraamat Heimtali Kooli vanemast ajaloost“, kus om lühikselt ja selgelt kirjan kooli aalugu 1821–1944. Aaluujutule om raamatuksen tävvenduses kooli muuseumituaast peri ammatipapre ja laste kunstitüü, mes om tettu õpetejide Leili Viinapuu ja Erika Kuusiku käe all.

Ennemb om Imbi-Sirje Torm valmis kirjutun raamatu „Ajastupilte Heimtali koolist I osa. Aeg, olud ja inimesed vanal Mulgimaal“ (2016) ja selle järe „Ajastupilte Heimtali koolist II osa – Pärändilaegas“ (2017). Nii om uviteve aaluuõpiku nii noorele ku vanale, kohaligule ku võõrale.

Nende raamatide päämine teema om mure oma keele ja eesti kultuuri oidmise peräst. „Kodanigus ei sünnite, selles kasutes“ om ütten auturi mõtetest ja ka põhjus, mesperäst nii raamatu om lugeja ette jõuden.

Imbi-Sirje Torm om pikki aastit kasvaten oma õpilastest kodanikke, õpeten neid laiembelt

mõtlemä ja uvi tundma oma esivanembide elu ja kodukandi elu-olu vastu. Oleme tiilise. Et täädä, kuspoole minna, om vaja täädä, kust me tuleme. Iki rohkemb küsive võimumihe „Mis me sest kasu saame?“. Omakultuuri ja juurde tundmise kige suuremb kasu omgi sii, et sedäsi ei jää me kauges inimeses olemisest ja periselust. Heimtali luo om ütten jagu Mulgimaa elust. Heimtali om Paistu kihelkonnän.

Oleme õnnes juuri pidi kinni esivanembide vaimu ja tarkuse küllen. Just selleperäst oia ma Imbi-Sirje Tormi tegemistel mõnuge silma pääl ja ime ende sissi neid vanu pilte, esi ettepoole vaadeten ja luuten, et kik sii aig ei tükis pähä mõte – mis sest kasu om. Kasu om Lembit Eelmäe sõnadege ütelden „Me oleme, eläme, kestäme ja jääme üle aigade aa ...“

Mes saap olla viil suuremb kasu, ku me jäämine vabas rahvas, oma kultuuri põlvest põlve edesi kanden.

Ene Saar

Mulke Seltsi vanemb
Mulgi kiil: Kristi Ilves

Mulke Selts aust Silvi Väljalit

Silvi Väljal. Pilt: L. Jõeekalda

Silvi Väljal 90. sünniaas-Stepäeväl, 30. jaanuaril, pannive Mulke Seltsi Talna kogukonna liikme Talnan Rahumäe kalmuaian kunsnigu avva pääl palame küindle, millest tulli vällä nummer 90.

Silvi Väljal (30. jaanuar 1928 – 3. aprill 2014) olli täädä-tuntu eesti raamatukuns-

nik, vabagraafik ja raamatu-märgi tegije. Temä pildi ehive rohkemb ku sadat raamatut.

Alliste mulk Silvi Väljal pidäs elu aig lugu mulgi keelest. Temä sünnikotus olli Vana-Karisten Saapa talun. 2004. aastel and Mulke Selts vällä mulgikiilse aabits-lugemigu “Mulgi keelen ja meelen”, mille üits kokkusäädjst olli Silvi Väljal.

Silvi Väljali tettu om Mulke Seltsi lipp, mes önnistedi Viljändin Pauluse kirikun 1995. aastel. Pääle kunsnigu surma võtt Mulke Selts käiku Silvi Väljali kujundet seltsi kaalaräti, mida kandas uhkusege siimaani ja kingites pallald kige parembidele mulke sõprule.

Kige kuulsamb Silvi Väljali luudu asi om temä ende jutu ja piltege lasteraamat „Jussikese seitse sõpra“, mes tulli vällä

joba 1966. aastel. Peräst om sedä raamatut viil mitu kõrda vällä antu ja 24 kiilde ümmer pantu. Jussike ja temä sõbra ütten Silvi Väljali piltege om jõudan Fääri saartest Jaapanini, Tseilonise (singaleesi kiil) ja Indiase (bengali, marathi ja telugu keele).

Mulke Selts annap 1936. aastest vällä Mulke Almanaki, mille 28. nummer tulep vällä sii aaste. Silvi Väljal om Mulke Almanaki vällänegemise luuja kah. Selleperäst om ta tiheste seot Mulke Seltsige. Oleme uhke, et raamatupuuten om prilla viil näta mede oma kunsnigu Silvi Väljali piltege raamatit, sest Eesti oma raamatukunst tükip nüidseal aal ärä kadume.

Mulke Selts oid au sihen Silvi Väljali mälestust ja temä luudut. 26. mail 2018 panep

Lastekirjanduse Keskus tei Silvi Väljali 90. sünniaastepäevä aus vällä-paneku temä piltege raamatidest. Pilt: Meelis Toom

Mulke Selts Abjan Mulgi pidu pääl vällä Silvi Väljali 90. sünniaastepäeväle pühendet näituse. Sääl saman saap pidu aal vaadete kah töist väärt väl-

läpanekut – „Kotkajärve Mõtsaülikuul – 50 aastet nuur“.

Ene Saar
Mulke Seltsi vanemb
Mulgi kiil: **Kristi Ilves**

Kevädine

Miski pole
löplik egä jääv
Ei laine
mäe

ei tuul
Neid kikke
töses saap muuta
aig rutakas
ajatu

Nüid päevä
aimdus kõnnip
taas vaprald
kodumäel

Nigu tulist tungald
ta oiden
endel käen

Lumi temä
paistest
olematus

kaop
Talve

minaslugu
ajaõlma

vaop
Rändlinde
rõõmurõkke

valla päästvä
kevädvi

Siirast kodutundest
ergas om

nende miil
Võseriken paisup
malbeld urvasiid

Just ku
emä paitus

mälestuste

viirg

Vello Jaska

Mulgi Ukuvakk kink Abja kultuurimajale Eesti sünnipäeväs sukavardakoti

Abja kultuurimajan tähistedi 24. veebruaril Eesti Vabariigi 100. aastepäevä. Mulgi Ukuvaka naise arvassive, et mis sünnipäev sii ilma kingitustete iki om. Mida sis kinki Eesti Vabariigile? A riik – sii oleme ju meie. Mida kinki meile sel tähtsal päeväl?

Üits Eesti märk om eesti naise käsitüü. Näputüünõkse ja käsitüüst lugupidämist om Eestin põlvest põlve edesi antu. Mulkele om kudamine iki tähtis ollu. Muduki om mulgi kindaja sukakirja üits jagu mulgi kultuurist. Vanast olli egäl naisel kudamine vardakotige ütten ja

käigu päält kudamine olli arilik asi. Uusi muustrit saadi üleaidside käest, kirikun ja laadal käven. Nüid otsites uusi muustrit ja löikit internetist.

2018. aaste om Euroupan kultuuriperänduse aaste. Just sii aaste piame oma kultuuri au sissi tõstma, mõtleme, mida saas tetä oma kultuuriperänduse allaoidmise ja edesikandmise jaos. Tähtis ei ole pallald minevigust peri mälestus, a kultuuriperändus om mede tulevigu tugisammas kah. Tähtis om mede kasitüütäadmiste allaoidmine ja edesiviimine. Kuna

nüidseal aal om arilik asi oma targa televonige kõndi ja säält tädust otsi, sis Mulgi Ukuvaka naise loodave, et pääle käsitüü õpikammerde, mida Ukuvakk läbi viip, et mulgi käsitüü edesi kanda, otsive mulgi noore muu asja kõrvan internetist tädust mulgi käsitüü kohta kah.

Nõnda võtivegi Mulgi Ukuvaka naise nõus kinki Abja kultuurimajale sukavardakoti, et mede tütre rahvatantsurühmän saas mulgi rahvarõovin tantsupidule minna ja oma televoni sukavardakotige ütten võtta. Sõs saave na lõbiste oma televone,

otsi või vahete tädust mulgi käsitüü kohta, nõnda nagu vanast lõbistive naise kävven sukavardit ja saive uut tädust üleaidside käest või rahva ulgan kävven.

Mulgi Ukuvaka naise tahave, et mede riik eläs, mede kultuur lääs edesi ja kik saas oma tahtmise teos tetä, nõnda et kigil oles ää olla.

Piret Leskova
MTÜ Mulgi Ukuvakk
juhatusesiimiis
Mulgi kiil: **Kristi Ilves**

Müts pääst!

Joba varajasen latsepõlven õpetedi poestele, et söögilavva man tule müts pääst ärä võtta. Pääle sõda olli vällän mütsi kandmine moodun. Esiki suvel olli poestel sonimüts või võrk pähän. Sii olli rummal asi, kui ildä sügise või esiki talve palla pääge käiti. Neid ütsekit, kellel es ole pääkatet, kutsuti kanavarastes või ulbakides.

Kui poiss es võta söögilavva man mütsi pääst, noomiti tedä: “Jumaleannet ei tohi teotede, võta müts pääst ärä!” Ka kirikun es tohi olla mütsige. Ma mälete ütten kirikupühä õdagut,

kui lätsimi kooliveli Arvuge palvemajja. Miul olli nüürege kinne keidetu müts pähän. Emä olli minnu õpetenu küll, kuismuudu käitüde. Aga mütsi nõõri ollive sõlme lannuve. Joba sosist (õigembede sisist) Kübärsepä Mari: “Poiss! Ei või mütsige kirikude tulla!” Suure ädäge sai nõõri üle lõvva tõmmate ...

Mütsi pääst võtmise olli lugupidämise kelleki või milleki ihen. Koolimajan pidi üttenpuhku õpeteje man pää pallas võtma.

Aga tüdruklatse ja naese? Ka nemä kandseve vahel kü-

bäret. Nemä võesive sedä tetä. Palland kinun või mõnel muul edendusel tekitive naese oma kübäridege pahamiild, sest varjassive vaate ärä.

Joba vanal aal pidi moonakamiis mõisaärrät terviteme: mütsi pääst ärä võtma ja kumardeme. Nallakas olli me kooliaal kaede keskkooli poissi Kalevit, kes tulli naisõpetejele vastu ja tervit täpseld niimuudu. Õpetejele tulli naar pääle. Mõnijagu poisse pellässive säändset kommet ja lätsive õpetejele suure kaarege müüdä.

Arjumistel ja uskmistel om suur jõud. Latsepõlvest pääle ole ma söögilavvan ilma mütsite. Esiki sis, kui ma ütseinde kodun ole. Aga leidus ka säändsit, kige rohkemb noorde ulgan, kes istuse kohvikun või sööklän, müts pähän. Miu latsepõlven istseve suure joodiku õlut ja viina rüübäten söögilavva taka. Es ole neil enämb aiga pääd pallas võtta.

Aga sii om joba moraali küsimus. Inimsit om egäsugutsit.

Elmar Orav
Ummulist

Suvine Mulgimaa Peremäng oodap abilisi

18. augustil om Mulgimaal nii peremäng ku mulgi söögi päev.

Pilt: Mari Saarela

Suvi ei ole enämb mägede staga ja nellände Mulgimaa Peremängu ettevalmistuse om pääle akanu. Sii aste tulep mäng 18. augustil.

Selsamal nädälivahetusel om Mulgimaal pallu muid ettevõtmisi kah – Urissaare Kantri, Riidaje mõisa päev, Mulgi kama päev jt. Egätahes om inimesi siia kanti tulemen ja ütekõrrage saave na sös

mõnest peremängu punktist kah läbi astu.

Müüda lännu suvedel om ollu mängupunkte 15–20, egän punktint uutsive mängjitor mulgiteemalise tegemise kigele perele ja pakuti suupoolist kah. Egä kotusse pääle om jõudan 30–40 inimest ja sii omgi just nõndapllu, et egäütege jõvvap kõnelde ja mängu tetä.

Om nätä, et egä aasteged tulep osalisi vähäviisi manu. Selleperäst otsime uusi mängupunkte ja inimesi, kes tahas joba oleme oleviden mängupunkten abis olla.

Kampa saap lüvvä mitut muudu:

- Oodame uusi mängupunkte, kes tahas 18. augustil

oma äri/talu/külämaja vms usse valla tetä ja perele põnevit tegemisi pakku.

• Oodame joba oleme olevidese punktese egän ian abilisi, kes võtas inimesi vastu, tallites kohvipuuten ja viis läbi mängu. Abilistes võive olla nii akkaje keskkooliõpilase ku tore vanaemä, -esä – pääasi, et julges inimestege kõnelde. Mulgi keele mõistmine om kah abis!

• Oodame abi peremängu ettevalmistemise man – reklaamine, tegemiste vällämõtlemine, müütave kauba ettevalmistemine jne.

Omalt puult pakume:

- Ettevõtetele – oma äri tutvustemist, kauba müüki, kuuntüüvõrku.

• Akkajidele abilistele – koolitemisi/kokkusaamisi, ääd punti, uusi täadmisi mulgi kultuurist, uvve kauba ja uute pakmiste vällämõtlemist, müügi (kohvipuut/kaup) päält taskuraha tiinmist.

Kel tekkusi mängu vastu uvi, kirjutege jaanika.toome@viljandimaa.ee. Mängust endest saat täädust Mulgimaa Peremängu FB-lehe päält.

Peremängu tegijide nimel

Jaanika Toome

Viljandimaa Arenduskeskus

Tel 5788 0245

Mulgi kiil: **Kristi Ilves**

Lastele

Värvi pilt iluste ärä! Jätä rebätse ännä ots iki valges!

Saada vastusse 20. mais 2018 e-kirjage aadressi pääle ajaleht@mulgimaa.ee või ariligu kirjage Mulgi Kultuuri Instituuti: Tartu t 20, Tõrva, 68406, Valgamaa. Kirjute manu kah oma aadress, sest vastanu laste vahel loosime vällä auinna!

Säaja sõna õigeste rivvi, sis saat kokku üte vanasõna!

ÕPI OMMUGU EI
SEDÄ ÖDAGU
MIDÄ EI TÄÄ.

Teder ja rebäne

Rebäne näep tetre puu otsan istman, läap temä manu puu ala ja ütlep: „Kas sa täät, teder, ma tulli sulle uudist kõneleme. Nüid om antu siande käsk, et kik tedre piave müüda maad juuskme, puu otsan ja osse pääl ei või te enämb istu. Tule nüid kohe, nagu käsk om, puu otsast maha siia miu manu!“

„Peris õige jah,“ kostap teder vastu, „mia esi lugesi kah sedä käsku, a sääl olli üits tõine käsk viil man. Rebäste jaos.“

„Miande käsk sii rebästele olli? Mia ei ole sedä küll kuulu egä nannu,“ ütlep rebäne.

Teder vastu: „Sii tõine käsk om, et rebäse ei või maa pääl kõndi egä linnupesäsit otsi. Nüid piave na puuosse pääl kargleme. Tule nüid kohe üles miu manu puu otsa, sös ma lää maa pääle!“

„Sii käsk om antu küll,“ täap rebäne, „aga mul ei ole prilla aiga sedä täitä. Mul jala külmeteve ja latse oodave mu kodu. Küll ma tõinekõrd tii käsu järgi. Ääd aiga!“

Ja rebäne sörgip jälle mõtsa poole. Siikõrd kavalus es avite.

Eesti muinasjutt
Mulgi kiil: **Kristi Ilves**

Ruute sissi om ärä paetet kümme rahvakalendrest peri kevädist tähtpäevä. Otsi vällä! Loe edes- ja tagaspidi, ülevest alla, alt üles ja viltu kah!

KÄÄDREpäev (17.03), PENDIpäev (21.03), MAARJApäev (25.03), NALLApäev (1.04), KARJALASKEpäev (1.04), KÜNNIpäev (14.04), JÜRIPäev (23.04), LEHERISTIpäev (sii aste 3.05), URBANIpäev (25.05), VIIDIpäev (15.06).

M	Õ	G	U	V	T	E	H	M	O
D	N	J	I	M	R	Ü	I	A	B
V	R	I	S	D	Õ	M	T	A	I
B	D	M	Ä	G	P	B	S	R	M
I	M	Ä	P	E	N	D	I	J	Ö
E	K	S	A	L	A	J	R	A	K
I	R	Ü	J	B	L	N	E	G	M
A	Õ	U	N	O	L	R	H	V	J
Ä	G	P	D	N	A	B	E	Ö	V
U	R	B	A	N	I	T	L	I	B

TULEMEN

Abja kultuurimajan ja Mulgi vallon

Välläpaneku: Abja kultuurimajan märts- aprill Tiina Ojaste maali, mai-juuni Jaan Pääsukse päevapildi
 05.04 kell 18-19 et pidu kõrda lääs, koolitep DJ Retrokiirabi, kell 19 disku
 12.04 kell 18.30 Abja mälumängu perämine jagu
 11.04 kell 18 Hollandi õhtu
 15.04 kell 10 Mulgi male 2018 nelläs jagu
 17.04 kell 19 Balti muusika tee kontsert: Dalia Dediniskaitė (viul), Gleb Pyšniak (tšello), Tadas Motiecius (akordiun). Pilet 5.- / 3.-
 25.04 kell 10 Mulgi korbi päev Abja noordekeskuse ja päevakeskuse
 26.04 kell 17 Meelespea lubi piduõhtu
 02.05 kell 16 Abja päevakeskuse Alliste naise rahvaröövaste (pölli, üüke, põlvsuka, päärrätt) tegemise kursuse. Kik uvilise om oodet!
 05.05 Mulgi pall Abja spordiunnen
 05.05 tansuõhtu /Mulgi Pall 2018 tansupidu Retrokiirabige
 12.05 kell 9-13 laat Tiigi uulitse pääl ja Keskpargin
 13.05 kell 11 emädepäevä konsert
 26.05 kell 12-18 Mulgi Pidud 2018 rongikäik. Laat, konsert.
 26.05 Mulgi Ukuvakan Pärnu mnt 4 näpunööri punumise õpikammer, valla om näitusmüük.
 27.05 kell 12 Abja muusikakooli IV ja VII lassi lõpuaktus
 31.05 kell 18.30 Meelespea lubi piduõhtu
 01.06 kell 10 lastekaitsepäev Abja lasteaiata taga latsi pääl
 02.06 kell 12 Abja muusikakooli kevädine konsert
 03.06 piiripunktilaata Mõisakülä piiripunkti
 09.06 Uue-Kariste rahvamaja 80 Uue-Karisten
 13.06 viinapuu kasvatemise seminar Öne talun Mornamaal
 23.06 jaanituli Abja lasteaiata taga latsi pääl, kell 20 spordimängu lastele, kell 21 jaanituli

Karksi valla kultuurikeskuse

Välläpaneku: aprillikuul Lembit Kaljura päevapildi, Tiina Sääliku päevapildinäitus "Kassi" ja Mulgi valla Karksi kandi kunstnike kevädine näitus; maikuul Tiina Ojaste maali ja Karksi-Nuia lasteaiata tüü: juunikuul 2016. aastet paremte aalehepildi I jagu ja "Eläde, uniste, eljude – Tove Jansson".

04.04 kell 10 Väikse Virre
 04.04 kell 17 lastevilm "Appi, ma kahandasin oma vanemad!". Pilet 3.-/2.-
 04.04 kell 19 vilm "Seltsimees laps". Pilet 4.-/3.-
 07.04 kell 9 laat
 08.04 kell 19 Soome flamenkokitaristi Toni Jokiniitty konsert. Pilet 3.-
 11.04 kell 19 konsert "Viimsed reliikviad" - Georg Otsa laulu.
 Üles astuve Valgevene ooperi solisti.
 Pileti Piletilevin 12.-/10.- ja tunn enne konserti kohapääl
 13.04 kell 17 Abja, Karksi-Nuia, Kilingi-Nõmme ja Ruhja muusikakuule konsert
 14.04 kell 17 Lille-Astra Arraste nimelise pengi vallategemine, kell 18 Sõlesepä 50
 15.04 kell 12 pühäbese kokusaamise: Riho Kinks kõnelep metsistest. Oma kaupakupakup Seitse Kitsetalle

17.04 kell 17:30 rännak Ervin Hurdage „India – essunu enge maa“
 18.04 kell 19 kinu "Portugal". Pilet 4.-/3.-
 20.04 – 21.04 üleriigiline kooliatriide vestival
 23.04 kell 17 Kitzbergi mäejuosuvõistelus
 23.04 kell 18 jüriüü juosuvõistelus
 25.04 kell 14 Mulgi korbi päev
 27.04 kell 20 kevädine pidu, ans Marco. Üles astuve Karksi esitegevuslase
 29.04 kell 12 pühäbese kokusaamine: luuduspilte tegijä Sven Začek
 06.05 kell 12 pühäbese kokusaamine: luudusemiis Urmas Tartes
 12.05 kell 20 ansamble Svjata Vatra uvve laadi konsert
 13.05 kell 13 emädepäev, üles astup lastekuur Ellerhein, juhateve Anneli Mäeots ja Ilona Muhel, konsertmeister Reinut Tepp
 19.05 kell 9 laat
 01.06 kell 10 lastekaitsepäev
 04.06 kell 18 Karksi-Nuia muusikakooli konsert
 21.06 kell 13 AKG 9. lassi lõpuaktus, kell 17 AKG 12. lassi lõpuaktus
 23.06 kell 10 pärge panek Vabadussõa ausamba manu
 23.06 kell 19 ordulinnususe Mulgimaa jaanituli 2018. Toomas Anni, Merlyn Usuküla ja ans Põhja-Tallinn

Villändi vallon

07.04 kell 18 Ramsi vaba aa keskuse nallapidu „Grupipilt“
 13.04 kell 19 Mustla kohvikun rollimäng „Mörvamüsterium“
 22.04 Mulgikross Olstre-Nõmme raa pääl
 04.05 kell 19 Mustla rahvamajan Rakvere tiate tük „Sii kik om temä“
 12.05 Tarvatu käsitüülaata
 13.05 emädepäevä konsert ja kodukoogikohvik Kärstne mõisan
 20.05 V Mulgi peo Paistu kihelkonna kava "Oma ja ää" Paistu spordilatsi pääl
 25.05 V Mulgi peo tule vastuvõtmine Paistu Mulgi mihe man
 31.05 Tuuliki Jürjo ja ans In Union konsert Paistu kirikun
 01.06 lastekaitsepäev Paistu rahvamajan

Tõrva vallon

31.03 kell 18 Tõrva kultuurimajan nallaõhtu „Naar om tervises“
 1.04 kell 12 KKS* Tõrva valla Laulukarussell 2018
 14.04 kell 18 KKS naisteansambel Hermes 35
 3.05 kell 19 gümnaasiumi saalin Komöödiatiate tük „Hollywoodi filmitähed“
 4.05 kell 19 KKS LYS naisterühm 10
 13.05 kell 15 Ummuli rahvamajan poistelaulupäev ja emädepäevä tähistamine
 13.05 kell 16 konsert KKS: Kristo Käo ja Jorma Puusaag
 20.05 kell 14 Tõrva kultuurimajan näiteringi esietendus
 2.06 Tõrva valla kodukohvikide päev ja oovimüük
 16.06 konsert-etendus Giuseppe Verdi „Reekviem“ Tõrva kesklati pääl
 23.06 võidutule vastuvõtmine Vabadussõa ausamba man ja jaanituli Tantsumäel

*KKS – Tõrva kirik-kammersaalin

Mulgi Kultuuri Instituut kuulutep vällä 13. Hendrik Adamsoni murdeluulevõisteluse

Võisteluse pääle oodetes üte inimese käest vähembelt viit luuletust, mes om kirjutet auturi lemmikmurden. Täsinimeste ja koolilaste salmiksitt innates omaette. Tüü tule saata Mulgi Kultuuri Instituuti, aadressi pääle Kulla leerimaja, Halliste, Mulgi vald 1. septembres 2018 kas kuvääri sihen (kuus koopiat) või e-postige mki@mulgimaa.ee. Egäl juhul piap tüüde pääl oleme märgusõna, et indaje saas luuletusi erapooletult innate. Märgusõnale tulep manu panna kas kinnine kuväär või omaette meilmanus auturi nime, aadressi ja muu täädusege. Koolilaste pangu manu kah oma vanus. Kige paremb täiskasunu autur ja koolilaste saave tunniskirja ja auinna, mes andas kätte Hendrik Adamsoni sünniaastepäeväl, 6. oktoobrel 2018 Kärstne mõisan. Murdeluulevõisteluse läbiviimist toetep Mulgimaa perimuskultuuri programm. Vaate manu www.mulgimaa.ee

Mulgi korbi päev 25. aprillil 2018 Mulgimaal

Saap täädust õigest Mulgi söögist, esi süvvä tetä ja süvvä Mulgimaa eri kanten Mulgi korpe ja muud ääd.

Õpikambre kell 14: Tarvatu käsitüükoda, Lilli külämaja, Tuhalaane külämaja, Ala rahvamaja/Mulgimaa kogukonnaküük, Uue-Kariste rahvamaja, Mulgi Ukuvakk/Abja noordekeskus, Karksi-Nuia kultuuri-keskus, Abja Päevakeskus.

Kõneldes Mulgimaa vaimuperänduse nimekirja kantu Mulgi korbi tegemisest süümisest jpm.

Kell 16 Tarvatu käsitüükoda üle saa aastet vanutse Marie Sapase kokaraamatu kõrdusrüki edimene rahva ette tuumine.

Uuri täädust www.mulgimaa.ee või mki@mulgimaa.ee

Telli aaleht Üitsainus Mulgimaa kodu!

Telmise indeks om 03053. Lehte saap telli internetist www.omniva.ee või postkonturist, nigu kikki töisi aalehti. Üitsainus Mulgimaa tulep neli kõrda aasten ja üte aastet ind om 8 eurut. Mulgimaa omavalitsustest, raamatukogudest ja Mulke Selti kogukondest saap mulgikiilset aalehte edespidi kah ilma rahate!

Mulgi Kultuuri Instituudi välläanne Üitsainus Mulgimaa

Aalehe välläandmist toetep Mulgimaa perimuskultuuri programm 2018-2021

Toimetus:

e-post: ajaleht@mulgimaa.ee

post: Mulgi Kultuuri Instituut, Tartu t 20,

Tõrva, 68406 Valgamaa

toimendei: Kristi Ilves, tel 5344 8176

rükiarv: 2500, küllendus ja rükk: OÜ Vali Press

Toimendusel om voli kirjatükke parande ja lühembes tetä.

26. mail V Mulgi pidu Abja-Paluojaal
 Mulgimaa laulja ja tansja Karl Erik Taukar
 Mulgimaa noordeorkester
Pidu om kigile prii!